

41 WANNEER BEVORDEREN SOCIALE NETWERKEN DUURZAME SAMENWERKING?

Voor een samenleving zijn duurzame vormen van samenwerking belangrijk. Bij hun keuzes tot samenwerking laten mensen zich niet alleen leiden door economische afwegingen of mogelijke sancties, maar ook door evolutionair verankerde sociale overwegingen. Kunnen we een model ontwikkelen dat voorspelt welke rol groepsverbanden en sociale netwerken spelen bij de keuze voor samenwerking?

Alle vormen van menselijke samenleving berusten op samenwerking. Het geldt voor kleinschalige verbanden, zoals families en bedrijven, maar ook voor grootschalige collectieve acties zoals sociale bewegingen, stakingen, demonstraties of revoluties.

In een samenwerkingsrelatie dragen de betrokken partijen bij tot het realiseren van een collectief goed: de potentiële opbrengsten door samenwerking zijn hoger dan wat de individuele partijen zonder samenwerking zouden kunnen realiseren.

Vele collectieve goederen, zoals een schone buurt, hygiëne in een ziekenhuis, of productiviteit in een bedrijf, vereisen duurzame vormen van samenwerking. In sociale dilemma-situaties, waarin mensen een eigen belang moeten opofferen voor een collectief belang, heeft samenwerking echter per definitie een wankel basis. Duurzame samenwerking is maatschappelijk gezien dus lastiger te realiseren.

De oplossing voor dit probleem werd lange tijd gezocht in het creëren van formele instituties gesteund door *incentives* – beloning of straf. De benadering was gegrond in een model van economische rationaliteit, waarin bewuste, individuele kosten-batenafwegingen en egoïstische nutsmaximalisatie centraal stonden.

Recent empirisch onderzoek laat echter zien dat de werkwijze van incentives beperkt is, dat voor samenwerking juist 'sociale rationaliteit' een belangrijke rol kan spelen. Onder bepaalde omstandigheden blijken mensen beter samen te werken als incentives niet centraal staan. Wetenschappers hebben dankzij deze nieuwe inzichten het model voor het ontstaan van samenwerking herzien. Evolutionair verankerde menselijke socialiteit krijgt in het nieuwe model een grote plek. Het model verschuift de oplossing niet simpelweg van formele naar informele instituties, maar doet recht aan de interactie tussen deze twee.

Centraal staat dat individuen zijn ingebed in groepsverbanden, sociale netwerken en autoriteitsstructuren, en de interacties daarbinnen beïnvloeden de kwaliteit en de duurzaamheid van hun samenwerking.

Geen garantie

Empirisch onderzoek naar het verband tussen sociale netwerkstructuren en samenwerking roept tot nu toe meer vragen op dan het oplost. Hechte sociale netwerkstructuren zoals in teams op het werk blijken geen garantie te zijn voor het oplossen van sociale dilemma's. Sterke sociale banden tussen samenwerkingspartners kunnen averechts uitwerken op samenwerking, terwijl samenwerkingsverbanden die lang stabiel waren opeens uit elkaar kunnen vallen. Zeer duurzame samenwerking blijkt soms mogelijk in heel losse sociale verbanden, soms zelfs zonder enig rechtstreeks contact tussen individuen of groepen, zoals bij het werken aan open-source software of Wikipedia.

Het samenspel van sociale relaties, sociale netwerkstructuren en samenwerkingspatronen verandert met de tijd, maar we weten nog weinig over zijn evolutie, zijn dynamiek en zijn erosie. Nog minder is bekend over de wisselwerking tussen sociale netwerkstructuren en formele autoriteitsstructuren.

Om te begrijpen wanneer en waarom mensen duurzaam samenwerken, zullen psychologen, economen en sociologen voortbouwen op twee sterke deeltherreinen: onderzoek naar theoretische modellen van sociale rationaliteit, en onderzoek naar empirische modellen die de complexe wisselwerking tussen sociale netwerken, autoriteitsstructuren en samenwerkingsrelaties, ook statistisch, in kaart kunnen brengen.

